

מפגש מס' 144

דף למנחה

דברי הימים ב כ"ח - ל"ב

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק כ"ח - מלכות אחז

פרק כ"ט - מלכות חזקיהו: טיהור העם והמקדש

פרק ל' - מלכות חזקיהו: פסח לאומי

פרק ל"א - מלכות חזקיהו: חידוש עבודת המקדש ומתנות הכהונה

פרק ל"ב - מלכות חזקיהו: עליית סנחריב ומפלתו

לימוד מעמיק

אחז וחזקיהו - פרשנות פוליטית רוחנית

הקדמה

אחד הדברים שנהוג לומר על ספר דברי הימים הוא שמערכת השכר והעונש שלו מאד פשטנית. גם סיפורים שנראים מורכבים במבט של ספר מלכים - כמו מלך רשע שמלך זמן רב ושגשג, או מלך טוב שמלך בתקופה קשה - מקבלים 'שיפוצים' קלים בדברי הימים כך שכל הצלחה מוסברת ע"י התנהגות טובה לפניו, וכל כשלון מיוחס לחטא.

הפרשנות הזו של דברי הימים לאירועי תקופת המלוכה, עוזרת לייצר הבנה בסיסית למהלך ההיסטוריה, ולראות את השגחת ה' בצורה ברורה. אבל גם אם הפרשנות הרוחנית מסתדרת היטב לאחר מעשה, לא בטוח שכל מי שהיה חי באותה התקופה והתמודד עם האירועים השונים, היה מצליח לראות בבהירות את הקשר הישיר שבין מעשה רוחני לתוצאה המדינית שלו.

תקופת מלכותם של אחז וחזקיהו, יחד עם עליית המעצמה האשורית, מהווה עבורנו חלון הצצה לתהפוכות האמוניות שהביאו אתם הספקות הללו בזמן אמת. דרך התמודדותם השונה של אחז וחזקיהו עם האתגרים של תקופתם, אפשר ללמוד על האפשרויות השונות שעומדות בפנינו לפרש את כוונתו של התהליך המדיני שה' מוביל, ולשמור על אמונה ובטחון.

חלק א - אחז - פריקת העול

כפי הנראה מפשט הדברים, אחז עולה למלוכה באחת התקופות הטובות ביותר של ממלכת יהודה. סבו - עוזיהו - מלך במשך מעל חמישים שנה, בהם הגדיל וחזק את הממלכה. הוא ובנו, שהכתוב מעיד על שניהם שהיו עובדי

ה' והולכים בדרך טובה, מתמודדים בהצלחה אל מול איומי עמי האיזור: הפלשתים ממערב, הערבים מדרום ובני עמון במזרח. נראה גם שלאורך כל התקופה היה שלום יציב עם ממלכת ישראל שבצפון.

אחרי פתיחה מושלמת כזו, הן מבחינה רוחנית והן מבחינה מדינית, מפתיע לראות שמצבו של אחז מדרדר מהר מאד בשני המישורים הללו:

במישור הרוחני, אחז הדרדר לעבודה זרה מהסוגים הגרועים ביותר, כולל עבודת המולך של עמי כנען עמון ומואב: וַיִּלְךְ בְּדַרְכֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם מַסְכּוֹת עָשָׂה לְבַעֲלִים: וְהוּא הִקְטִיר בְּגֵיא בְּהַנֶּסֶם וַיִּבְעַר אֶת־בְּנָיו בְּאֵשׁ כְּתַעֲבֹבַת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָרִישׁ ה' מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּזְבַּח וַיִּקְטֹר בַּבָּמֹת וְעַל־הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רֵעָנָן (כ"ח, ב-ד).

ובמקביל, גם במישור המדיני נופלת הממלכה קורבן לתקיפות מצפון ומדרום: וַיִּתְּנֵהוּ ה' אֶל־לְהִיוּ בְּיַד מֶלֶךְ אַרְם וַיִּבְרַח בּוֹ וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שְׂבִיָּה גְדוֹלָה וַיְבִיאוּ דְרָמָשֶׁק וְגַם בִּיד־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נָתַן וַיִּרְבּוּ מִכָּה גְדוֹלָה (כ"ח, ה); וְעוֹד אֲדוֹמִים בָּאוּ וַיִּכּוּ בַיהוּדָה וַיִּשְׁבּוּ־שָׂבִי: וּפְלִשְׁתִּים פָּשְׁטוּ בְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וְהִנְגִּב לַיהוּדָה וַיִּלְכְּדוּ אֶת־בֵּית־שֹׁמֶשׁ וְאֶת־אֵילֹן וְאֶת־הַגְּדֹדֹת וְאֶת־שׂוֹכוֹ וּבְנֹתֶיהָ וְאֶת־תְּמֹנָה וּבְנֹתֶיהָ וְאֶת־גְּמֹזוֹ וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וַיִּשְׁבּוּ שָׁם (כ"ח, יז-יח).

מעבר לתיאור מעשיו הרעים של אחז, הכתוב מדגיש את המקור ממנו למד מעשים אלה - 'בדרכי מלכי ישראל' ו- 'כתעבובת הגוים אשר הוריש ה' מפני בני ישראל'. הדגש הזה מקבל משמעות ברורה יותר בהמשך, כאשר אחז מתחיל לעבוד גם את אלהי ארם: וַיִּזְבַּח לְאֱלֹהֵי דְרָמָשֶׁק הַמִּכְּסִים בּוֹ וַיֹּאמֶר כִּי אֱלֹהֵי מַלְכֵי־אַרְם הֵם מַעֲזָרִים אוֹתָם לָהֶם אֲזַבַּח וַיַּעֲזְרוּנִי (כ"ח, כב). ניכר שאחז מרגיש מאוים וחלש, ומחפש את ישועתו אצל כוחות אלוהיים שונים. בהתאם להצלחתה של ממלכת ישראל, הוא מנסה את דרכיהם הדתיות; ואחרי שארם פוגעים בו קשות, לאחר שנים ארוכות בהן הם היו אחת הממלכות החזקות באזור, הוא עובר לזבוח לאלהיהם בתקווה שיתן לו כוחות דומים. יתכן שגם העברת בנו למולך, כפולחנם של בני עמון ומואב ועמי כנען שישבו בארץ לפני בני ישראל, מבטאת נסיון 'לחדש' את הקשר עם 'אלהי הארץ' (ראו [בפוסט מאת הרב יגאל אריאל](#)).

בתוך כל זאת, נראה שאחז עושה הכל כדי לא להמשיך בעבודת ה' המוכרת של ממלכת יהודה, עד כדי כך שהוא מבטל לגמרי את עבודת בית המקדש ונועל אותו: וַיִּסְכֹּף אֶחָז אֶת־כָּל־בֵּית־הָאֱלֹהִים וַיִּקְצֹץ אֶת־כָּל־בֵּית־הָאֱלֹהִים וַיִּסְגֹר אֶת־דִּלְתוֹת־בֵּית־ה' (כ"ח, כד). סרבנותו לחסות תחת הגנתו של ה' מתבטאת במיוחד בתגובתו לנבואה, כפי שמתואר בספר ישעיהו - לאחר שישעיהו מבטיח לו בנבואה שהאיום מצד מלכי ארם וישראל לכבוש את ירושלים הוא איום סרק, וכי ה' ישמור על העיר, אחז מסרב לקבל את הנבואה ומסרב אפילו לנסות את ה' ולאפשר לו 'להוכיח את כוונותיו': כֹּה אָמַר אֱלֹהֵי ה' לֹא תִקּוּם וְלֹא תִהְיֶה: ... וַיִּסְכֹּף ה' דָּבָר אֶל־אֶחָז לֵאמֹר: שְׂאֵל־לְךָ אוֹת מֵעַם ה' אֶל־לְהִיךְ הַעֲמֵק שְׂאֵלָה אוֹ הַגְּבִיחַ לְמַעַלָּה: וַיֹּאמֶר אֶחָז לֹא־אֶשְׂאֵל וְלֹא־אֶנְסֶה אֶת־ה' (ישעיהו ז', ז-יב). במקום זה, אחז שולח לבקש עזרה ממלך אשור, תולה את תקוותיו בהצלחה מדינית מצד המעצמה העולה באותה עת, וחושף עצמו לגחמותיה: בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶחָז עַל־מַלְכֵי אַשּׁוּר לֵעָזֹר לוֹ ... וַיָּבֹא עָלָיו תִּלְגַּת פְּלִנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּעַר לוֹ וְלֹא חָזַקוּ (כ"ח, טז-כ). (ראו [בסרטון מאת הרב אורי שרקי](#)).

שאלה למחשבה

נסו לחשוב, מה גרם לאחז לאבד את אמונו בה' אלהי אבותיו, דוקא אחרי תקופה טובה כל כך של ממלכת יהודה?

ראשית, יש לראות את הרקע ההיסטורי הרחב באותה העת. שני דורות קודם לכן, ירבעם בן יואש מלך ישראל ועוזיהו מלך יהודה הביאו את הממלכות לרמת יציבות ובטחון הטובים ביותר מאז תקופת שלמה המלך. הצלחה זו באה יחד עם התחזקות רוחנית של עוזיהו בעבודת ה', אבל זו הביאה גם לבסוף לאסון גדול - רצונו להשתלב בעבודת בית המקדש כמלך המייצג את העם, הביאה עליו צרעת וחיוו הסתיימו בבושה ובבדידות. נוסף לכך, אנו

יודעים כי היתה בסוף ימי עוזיהו רעידת אדמה גדולה - רעש - שפגעה קשות בשתי הממלכות והביאה לאבידות רבות ברכוש ובנפש (ראו על כך ב**שיעור קהילות לומדות על נבואת עמוס**).

אחרי כל זאת, עומד אחז בפתחה של תקופה מדינית חדשה, כאשר המעצמה האשורית החלה לכבוש את האזור, ואף הכפיפה אליה את ממלכת ישראל תחת הנהגתו של מנחם בן גדי. אחז רואה מול עיניו כיצד המעצמה הישראלית המשותפת מאבדת את כחה ומתפוררת, ויתכן שמנקודת מבטו, יש להאשים בכך את אמונתם של אביו וסבו בה'. הוא כנראה מגיע למסקנה שבחישוב הכולל ההקפדה על עבודת ה' לא הביאה לממלכה את הבטחון והשגשוג שהוא היה מצפה שתביא, והוא בוחר לחפש אלטרנטיביות רוחניות לכך.

גם את ההתרחשויות בתוך ימיו ניתן לראות מכיוון שונה. ספר דברי הימים אמנם מתאר לנו את רצף הדברים באופן שמדגיש את משמעות הפסדיו של אחז למלכי ארם וישראל כעונש על עזיבת דרך ה'. אבל יתכן שבמציאות היה קשה יותר לזהות את הרצף הכרונולוגי של הדברים - אחז ראה את מפלתו מגיעה ואת הצלחתם של שאר העמים סביבו בניסיונם למרוד באשורים, וזיהה בכך הוכחה לכחם וחסדם של אלהי ארם, ישראל ושאר עמי האיזור. ולכן הוא ניסה לחסות תחת אלהים אחרים שיטו אליו חסד ויושיעו את ממלכתו (ראו ב**פוסט מאת יהודה קיל**).

שאלה למחשבה

הפרשנות לקשרי סבה ותוצאה של האירועים מאתגרת אותנו גם בשאלות יומיומיות בחיינו הפרטיים והלאומיים. תנו דוגמה לאירוע (פרטי או לאומי) בו יש כמה אפשרויות לפרשנויות שונות של הסיבה והתוצאה.

לדוגמה: אחרי שנה של מדיניות סגרים בידודים והרחקות בחסות נגיף הקורונה, שבעקבותיה אחוזי הנפגעים בארץ היו נמוכים יחסית, היו מי שהעלו את התהיה האם אמנם הסגרים הם שמנעו את התחלואה הקשה, או שמא כמות הנפגעים הנמוכה היא הוכחה לכך שלא היתה סכנה מלכתחילה.

אל מול גישתו של אחז, מובא באותו הפרק סיפורם של אנשי צבא מישראל שכבשו חלקים מיהודה, ולקחו שבי וביזה. בסיפור זה, מועמדת למבחן מיוחד שאלת הנרטיב והפרשנות הדתית של ההתרחשות. בעוד אנשי ישראל יכולים - כמו אחז - לראות בכך הוכחה לכחם ולעזרה א-להית שהרוויחו, נעמד לנגדם הנביא ומספר להם סיפור אחר: וְשֵׁם הָיָה נְבִיא ה' עֲדָד שְׁמוֹ וַיֵּצֵא לִפְנֵי הַצָּבָא הַבָּא לְשִׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה בְחַמַּת ה' אֶל-לְהִי אֲבוֹתֵיכֶם עַל-יְהוּדָה נְתָנָם בְּיָדְכֶם וְתִהְיֶינָם בְּעַף עַד לְשָׁמַיִם הִגִּיעַ: וְעַתָּה בְּנֵי-יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם אַתֶּם אֹמְרִים לְכַבֵּשׁ לְעַבְדִים וְלִשְׁפָחוֹת לָכֶם הֲלֹא רַק-אַתֶּם עִמָּכֶם אֲשָׁמוֹת לַה' אֶל-לְהִיכֶם: וְעַתָּה שְׁמַעוּנִי וְהִשְׁבִּיבוּ הַשְׁבִּיבָה אֲשֶׁר שְׁבִיתֶם מֵאֲחֵיכֶם כִּי חָרוֹן אַף-ה' עֲלֵיכֶם (כ"ח, ט-יא) עודד הנביא מבהיר לאנשי ישראל שנצחונם הוא תוצאה של חטאי יהודה בלבד, אבל במקביל לכך - גם הם בעצמם לא זכאים מספיק בעיני ה', ואם הם לא יכירו בכך וישעבדו את בני יהודה שלקחו בשבי כאילו הם נחותים מהם, זה יחשב להם כחטא נוסף.

למרות שהפרשנות הפשוטה יותר לאירועים עצמם מחזקת דווקא את אנשי ישראל (מכיוון שהם ניצחו במלחמה), הם בוחרים לקבל את דברי הנביא ולבחון את מעשיהם מנקודת המבט הא-להית: וַיִּקְמוּ אֲנָשִׁים מִרְאשֵׁי בְנֵי-אֲפְרַיִם... וַיֹּאמְרוּ לָהֶם לֹא-תֵבִיאוּ אֶת-הַשְׁבִּיבָה הַנָּה כִּי לֹא-שָׁמַת ה' עֲלֵינוּ אַתֶּם אֹמְרִים לְהַסִּיף עַל-חַטָּאתֵינוּ וְעַל-אֲשָׁמֹתֵינוּ כִּי-רַבָּה אֲשָׁמָה לָנוּ וְחָרוֹן אַף עַל-יִשְׂרָאֵל (כ"ח, יא-יב). כדי לנסות ולכפר על כך, מגדילים ראשי העם ומטפלים בשבויים טיפול מסור, ומשיבים אותם לקצה ממלכת יהודה: וַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-נָקְבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַשְּׁבִיבָה וְכָל-מַעֲרָמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן-הַשֶּׁלֶל וַיִּלְבְּשׁוּם וַיַּעֲלוּם וַיֹּאכְלוּם וַיִּשְׁקוּם וַיִּסְכּוּם וַיִּנְהַלּוּם בְּחַמְדִים יְכָל-כּוֹשֵׁל וַיְבִיאוּם יְרֵחוֹ עִיר-הַתְּמָרִים אֶצֶל אַחֵיהֶם (כ"ח, יד).

הצבת סיפור זה במרכז הפרק העוסק באחז מדגיש את כשלוננו לקבל את הנרטיב הא-להי ולזהות את המקור הרוחני האמיתי לכשלונותיו (ראו גם ב**סרטון מאת ד"ר נריה קליין**).

חלק ב - התיקון של חזקיהו

חזקיהו, בנו של אחז, כבר מקשיב לנבואותיו של ישעיהו ומבין את הסדר הנכון של הדברים. הוא מזהה את טעותו של אביו, שהביא במו ידיו למצבה הרע של הממלכה: כי מעלו אבותינו ועשו הרע בעיני ה' א-להינו ויעזבו ויפכו פניהם ממשפן ה' ויתנו ערף: ... ויהי קצף ה' על יהודה וירושלם ויתנם לזועה (לזעוה) לשמה ולשרקה באשר אתם ראים בעיניכם: והנה נפלו אבותינו בקרב ובגינו ובגוטינו ונשינו בשבי על-זאת (כ"ט, ו-ט). הוא ממחר לטהר את המקדש מן התועבות ולפתוח אותו מחדש לעבודת ה' כראוי (ראו [בפוסט מאת דניאל שרשבסקי](#) ובסרטון [מאת הרב אורי שרקי](#)).

אמנם, נקודת המבט של אחז כנראה לא הייתה ייחודית רק לו. אנשים רבים תהו על מצבה הקשה של הממלכה, ובינתיים גם ממלכת ישראל נחרבה ויצאה לגלות אשור. יתכן שרבים מן העם ראו בזה הפנית גב של ה' לעמו, ולחזקיהו היה קשה לשכנע אותם לראות זאת אחרת. הוא שולח שליחים בכל הארץ להזמין את הנותרים מן השבטים לעלות ולקיים פסח לאומי ולחדש את הברית בין ה' לישראל, ומנסה לתאר בפניהם את הפרשנות הרוחנית לסיפור חורבנם. אך הוא נתקל בזלזול רב: וילכו הרצים באגרות מיד המלך ושריו בכל ישראל ויהודה וכמעות המלך לאמור בני ישראל שובו אלה-א-להי אברהם יצחק וישראל וישב אלה הפליטה הנשארת לכם מכף מלכי אשור: ואל-תהיו כאבותיכם וכאחיכם אשר מעלו בה' א-להי אבותיהם ויתנם לשמה באשר אתם ראים: עתה אל-תקשו ערפכם כאבותיכם תגודי לה' ובאו למקדשו אשר הקדיש לעולם ועבדו את-ה' א-להיכם וישב מכם חרון אפו: ... ויהיו הרצים עברים מעיר לעיר בארץ אפרים ומנשה ועד-זבלון ויהיו משחיקים עליהם ומלעגים בם (ל', ו-י).

בסופו של דבר הוא מצליח לקיים חג פסח גדול ומכובד עם כל ממלכת יהודה, ועם אנשים נוספים שהצטרפו: אך-אנשים מאשר ומנשה ומזבלון נכנעו ויבאו לירושלם: גם ביהודה היתה יד האלהים לתת להם לב אחד לעשות מצות המלך והשרים בדבר ה': ויאספו ירושלם עסר-רב לעשות את-חג המצות בחדש השני קהל לרב מאד (ל', יא-ג). בנוסף לזה - חזקיהו הוא הראשון שמצליח לגייס את העם למהפכה, ולרוקן את ממלכת יהודה לחלוטין מן הבמות, גם אלה ששמשו לעבודת ה' מחוץ לבית המקדש, ולרכז את העם יחד במקום אחד - המקום אשר יבחר ה': וכבלות כל-זאת יצאו כל-ישראל הנמצאים לערי יהודה וישברו המצבות ויגדעו האשרים וינתצו את-הבמות ואת-המזבחות מכל-יהודה ובגמון ובאפרים ומנשה עד-לכלה (ל"א, א) (ראו [בסרטון מאת הרב אורי שרקי](#) ובפוסט [מאת הרב דוד מנחם](#)).

אבל האתגר הגדול של חזקיהו הגיע מאוחר יותר. אחרי התהליך הגדול שעשה עם העם, בטיהור המקדש, בפסח, בהסרת כל הבמות - במקום שלוה ובטחון, שנחריב מלך אשור עולה על ממלכת יהודה ומאיים עליה: אחרי הדברים והאמת האלה בא שנחריב מלך-אשור ויבא ביהודה ויחן על-הערים הבצורות ויאמר לבקעם אליו (ל"ב, א). האם זו התגובה המצופה לאחר המהפכה הדתית? היכן השכר וההגנה מאת ה'?

שליחי שנחריב, שנראה שמכירים את הפליטיקה הפנימית ביהודה, מנסים לערער את בטחונם של העם ולהאשים דווקא את המהפכה הדתית של חזקיהו: פה אמר שנחריב מלך אשור על-מה אתם בטוחים וישבים במצור בירושלם: הלא יחזקיהו מסית אתכם לתת אתכם למות ברעב ובצמא לאמר ה' א-להינו יצילנו מכף מלך אשור: הלא-הוא יחזקיהו הסיר את-במותיו ואת-מזבחותיו ויאמר ליהודה וירושלם לאמר לפני מזבח אחד תשתחוו ועליו תקטירו (ל"ב, י-ב). המתח הלא פשוט שנוצר בנוגע לעבודת ה', מאפשר לסנחריב לגרום לעם לפקפק ב'פגיעה' שעשה חזקיהו בה, כאשר השמיד את הבמות הרבות של עבודתו (ראו [בסרטון מאת הרב אורי שרקי](#)).

שאלה למחשבה

כיצד ניתן להסביר את הפער הגדול בין מעשיו הטובים של חזקיהו לבין הכיבוש האשורי בימיו?

התהייה הקשה על מצב העם בימי חזקיהו צריכה להטריד גם אותנו, בהיותה בולטת כיוצאת דופן בתוך מסגרת השכר והעונש שמציג ספר דברי הימים. התשובה לשאלה הזו לא נענית במפורש כאן, אבל בנבואות ישעיהו ניתן

לראות את הפרשנות שנתן הנביא לכיבוש האשורי ביהודה: ישעיהו מתאר את עליית ממלכת אשור בתור תהליך היסטורי גדול ומתוכנן, שלא בא בהכרח כעונש. הוא מקפיד להבהיר לאורך נבואותיו, שלמרות שהמצב יגיע עד כדי ייאוש וכל הממלכות מסביב תפולנה בידי אשור, דווקא ממלכת יהודה תשרוד בסוף את הקושי, ותצא ממנו לאור גדול של ישועה וברכה (ראו על כך בפירוט בשיעור קהילות לומדות בנושא נבואות ישעיהו על אשור. ראו גם בפירושו המלבי"ם).

זוית אישית

הכיבוש האשורי מדגים לנו צורה נוספת של ההשגחה הא-להית: לעתים הקושי איננו בהכרח חלק ממערכת השכר והעונש, אלא חלק מתהליך שהאדם או העולם צריכים לעבור, והיכולת לבטוח בה' לאורך הקושי מאפשרת לעבור אותו ולצאת מהצד השני שלו מחוזקים באמונה.

שתפו במקרה כזה שהיה לכם - חשבו על קושי גדול שעבר עליכם ושעברתם בשלום. כיצד התמודדתם במהלך הקושי? כיצד הרגשות שלכם במהלך הקושי השפיעו על אופן ההתמודדות אתו? לאחר מעשה - אם הייתם יודעים את התוצאה הסופית - האם הייתם מתמודדים אחרת?

חזקיהו, ששמע את נבואותיו של ישעיהו, מגיב בשני מישורים. מצד אחד, הוא עושה מאמצים בטחוניים ומדיניים להתמודד מול האיום. הוא מתחיל בסתימת המעינות בארץ כדי למנוע מצבא אשור את המים, וממשיך בביצור החומה ובאיסוף חיילים וכלי קרב: ויניע עס-שָׁרְיוֹ וְגִבְרָיו לְסִתּוֹם אֶת-מַיְמֵי הָעֵינֹת אֲשֶׁר מְחוּץ לְעִיר וַיִּעְזְרוּהוּ: ... וַיִּתְחַזַּק וַיִּבְנֶן אֶת-כָּל-הַחֹמָה הַפְּרוּצָה וַיַּעַל עַל-הַמְּגִדָּלוֹת וְלַחֹצֵה הַחֹמָה אַחֲרָת וַיִּחַזַּק אֶת-הַמְּלוּאָה עִיר דָּוִד וַיַּעַשׂ שְׁלַח לְרֹב מְגַנָּנִים: וַיִּתֵּן שָׂרֵי מְלָחְמוֹת עַל-הָעָם (ל"ב, ג-ו).

מצד שני, הוא ממשיך להאמין במעשיו ובהצלחת ה' שתבוא, ומצליח לשכנע בכך גם את העם: וַיִּקְבְּצֵם אֱלֹהֵי-אֶלְרְחוֹב שַׁעַר הָעִיר וַיְדַבֵּר עֲלֵיהֶם לְאָמֹר: חִזְקוּ וְאִמְצוּ אֶל-תִּירְאוֹ וְאַל-תַּחַתּוּ מִפְּנֵי מֶלֶךְ אֲשׁוּר וּמְלַפְנֵי כָל-הַהַמּוֹן אֲשֶׁר-עִמּוֹ כִּי-עָמְנוּ רַב מְעַמּוֹ: עִמּוֹ זָרַע בְּשָׂר עָמְנוּ ה' אֱ-לֹהֵינוּ לְעִזְרָנוּ וְלְהַלְחֵם מִלְחַמָּתֵנוּ וַיִּסְמְכוּ הָעָם עַל-דְּבָרֵי יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה (ל"ב, ו-ח) (ראו בפוסט מאת הרב ד"ר יואל בן-נון).

ואכן, למרות המצב הרע, תפילתו של חזקיהו מעוררת את הנס המביא למפלת אשור: וַיִּתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁעֶיהוּ כִּן-אֲמוּץ הַנְּבִיא עַל-זֹאת וַיִּזְעַקוּ הַשָּׁמַיִם: וַיִּשְׁלַח ה' מֶלֶאךָ וַיִּכְחַד כָּל-גִּבּוֹר חֵיל וַנְּגִיד וְשָׂר בְּמַחְנֵה מֶלֶךְ אֲשׁוּר ... וַיִּשְׁעַה ה' אֶת-יְחִזְקִיָּהוּ וְאֵת יְשָׁבִי יְרוּשָׁלַם מִיַּד סַנְחֶרִיב מֶלֶךְ-אֲשׁוּר וּמִיַּד-כָּל וַנְּהַלֵם מִסְבִּיב (ל"ב, כ-כב).

יחד עם זאת, נראה כי הספק התמידי בדבר הפרשנות הראויה להתרחשויות תמשיך ללוות את העם ולהשפיע על גורלו הרוחני. מנשה, בנו חזקיהו, חוזר לדרכי אחז ומשיב לאחור את מהפכת חזקיהו. הוא מוסיף על העבודה הזרה של עמי האזור, גם את העבודה למלאכת השמים שזיהה אצל האשורים: וַיִּשָּׁב וַיִּבְנֶן אֶת-הַבְּמֹת אֲשֶׁר נִתְּן יְחִזְקִיָּהוּ אֲבִיו וַיִּקַּם מִזְבְּחוֹת לְבָעֲלִים וַיַּעַשׂ אֲשֵׁרוֹת וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְכָל-צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעֲבֹד אֹתָם (ל"ג, ג). בנבואת ירמיהו שנים אחר כך, נראה כי העם תפס את מעשיו אלה של מנשה כפניה אל אלים חזקים וטובים יותר שיעזרו להם, ודווקא המהפכה הרוחנית שבאה לאחריו - על ידי יאשיהו - נתפסה ע"י העם כדבר שהביא לחורבן: הַדְּבָר אֲשֶׁר-דִּבַּרְתָּ אֵלֵינוּ בְּשֵׁם ה' אֵינְנוּ שֹׁמְעִים אֵלֶיךָ: כִּי עָשָׂה נַעֲשֶׂה אֶת-כָּל-הַדְּבָר אֲשֶׁר-יֵצֵא מִפִּינוּ לְקַטֵּר לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם וְהַסִּיף-לָהּ נִסְכִּים כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ אֲנַחְנוּ וְאַבְתֵּינוּ מְלַכֵּינוּ וְשָׂרֵינוּ בְּעִרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם וּנְשַׁבְעֵ-לָחֵם וּנְהַיְיָה טוֹבִים וְרָעָה לֹא רָאִינוּ: וּמִן-אֵז חָדְלָנוּ לְקַטֵּר לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם וְהַסִּיף-לָהּ נִסְכִּים חֲסָרְנוּ כָּל וּבְחֶרֶב וּבְרָעָב תָּמְנוּ (ירמיהו מ"ד, טז-יח) (ראו בסרטון מאת ד"ר יוסי פרג'ון)

סיכום:

אחד האתגרים הגדולים של אנשי האמונה, הוא לזהות כראוי את ההשפעה של מעשיהם הדתיים על ההתרחשות במציאות. מצד אחד ישנו המבט האנושי הפשוט, שעלול לפקפק בתוצאה המידית של בחירותיה הרוחניות של הממלכה; ומצד שני - הנביא ואנשי התורה מציגים לאדם את הנרטיב הא-להי שמתאר את הקשר הסיבתי הנכון בין עולם הרוח לעולם המעשה.

אחז וחזקיהו מבטאים שני הפכים בנושא זה. אחז מזהה בכשלונותיה של ממלכת יהודה סימן לחוסר היעילות שבאמונתם ובעבודת ה', ומחפש דרכים רוחניות שונות מעמי האזור - מישראל, מארם, ואפילו מן הגויים הכנעניים שהיו בארץ לפני ישראל. מנקודת המבט הא-להית, אנו מבינים כי דווקא מעשיו אלה הביאו על ממלכת יהודה הפסדים קשים יותר וגרמו לנפילתם בידי שכניהם וביד אשור.

לעומת אחז, חזקיהו בנו מקשיב לנביא ישעיהו ועושה מהפך מלא בעבודת ה'. הוא מצליח להסיר את העבודה הזרה שהכניס אביו לארץ, ואף להשיב רבים ממלכת ישראל לעבודת ה' במקדש בלבד, ללא במות. גם כאשר גישתו של חזקיהו עומדת למבחן קשה, ולמרות המהפכה הדתית האימפריה האשורית עולה עליו ועומדת בפתח עריו הבצורות, הוא מצליח להחזיק באמונתו ולחזק את העם בבטחון בישועת ה', שאכן באה לבסוף.

ובכל זאת האתגר האמוני הזה ממשיך ללוות את עם ישראל בדורות שאחרי כן ועד ימינו אנו, ומעורר אותנו לבחון היטב את הנחות המוצא שלנו בדבר הדרך הנכונה לעבוד את ה' והשפעותיה על העם.

להרחבה

[מתן על הפרק - דף לימוד לפרקים ל"א-ל"ב](#)

[סדרת מאמרים מאת הרב יצחק לוי: מלכות אחז בירושלים, מלכות חזקיהו בירושלים](#)

[שיעור מאת הרב מנשה וינר: מדוע עבד אחז את אלהי ארם?](#)

[שיעור מאת הרב יצחק לוי: מלכות אחז כהיפוכה של מלכות חזקיהו](#)

[שיעור מאת טפת הלפרין: אחז - כיצד התאפשר ביהודה מלך כזה](#)

[שיעור מאת הרב יובל שרלו: תקופת חזקיהו - תקופת שיא או ימי שפל](#)